

Eiropas augstskolu pārstāvji apspriežas par to, vai ir vajadzīga "Eiropas akreditācija"

Dr. Andrejs Rauhvargers, Eiropas Starptautiskās Izglītības Asociācijas valdes loceklis.

Lisabonā no 8. līdz 1. februārim Boloņas procesa ietvaros notika Eiropas Universitāšu asociācijas organizēts seminārs par akreditāciju. Seminārā piedalījās ap 200 pārstāvju no Eiropas valstu augstskolām un augstākajā izglītībā iesaistītajām organizācijām. Dalībnieki apsprieda Boloņas procesa ietvaros realizētā "akreditācijas" projekta rezultātus.

Saskaņā ar 1999. gadā parakstīto Boloņas deklarāciju 29 Eiropas valstis, tajā skaitā Latvija, veido kopējo Eiropas augstākās izglītības telpu. Boloņas deklarācija paredz, ka kopīgās Eiropas augstākās izglītības telpas veidošanā būs nepieciešams pastiprināt Eiropas sadarbību augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanā.

Šā jautājuma izpētei bija nozīmēta ekspertu grupa ar Tventes universitāti priekšgalā, kura, izmantojot SOCRATES tu programmas finansējumu, tika realizēta izpētes projekta. Projekts veidots ar domu par to, ka Boloņas procesa ietvaros būs nepieciešama augstākās izglītības iestāžu un programmu Eiropas mēroga akreditācija. Jautājums ir: kā to realizēt? Visi ir pret jaunu Eiropas mēroga birokrātisku organizāciju, tādēļ projekta autori runā par Eiropas "platformu" akreditācijai, kurā piedalītos augstskolas, darba devēji, ministrijas u.c. iesaistītās puses. Semināra gaitā faktiski parādījās tas, ka ideju autori "Eiropas akreditāciju" ar attiecīga dokumenta izsniegšanu (kas maksātu pietiekami dārgi - ap 20'000 Euro programmai) būtu paredz kā brīvprātīgu pasākumu, kuru izmantos tikai elites augstskolas, kuras vēlas pasaules mērogā apliecināt savu visaugstāko kvalitāti un tādējādi paaugstināt savu konkurētspēju.

Cits seminārā paustais uzskats turpretī bija tāds, ka ELITĀRAM pasākumam ir visai maz sakara ar Boloņas procesā veidoto Eiropas augstākās izglītības (un nodarbinātības) telpu, kurā grib NORMĀLI piedalīties un konkurēt visas NORMĀLAS kvalitātes augstskolas un programmas un to beidzēji.

"Normālām" augstskolām pilnīgi pietiktu ar to, ka nacionālie kvalitātes vērtēšanas centri vienotos izmantot līdzīgus kritērijus un līdz ar to atzītu cits cita izdarītos kvalitātes vērtējumus. Šāda kvalitātes vērtēšanas rezultātu savstarpēja atzīšana nodrošinātu, ka arī beidzēju diplomu tiktu bez problēmām atzīti citās valstīs un augstskolu beidzēji varētu sekmīgi konkurēt Eiropas augstākās izglītības telpā, kas veidojas Boloņas procesā.

Ja ieviestu "Eiropas akreditāciju" pa profesijām, kā tas plānots pašreizējā projektā, tad reglamentēto profesiju jomā varētu rasties arī virkne juridisku problēmu:

- 1) kur garantija, ka Eiropas valstu valdības atzītu šādu "Eiropas" (it sevišķi, ja tā tiek veidota kā brīvprātīga un to veic kāda "Eiropas platforma", akreditāciju?
- 2) ja šādu "Eiropas akreditāciju" sāk veikt programmām, kas sagatavo speciālistus reglamentētajām profesijām, tas nesaskan ar ES direktīvām reglamentēto profesiju jomā. Saskaņā ar Vispārējās atzīšanas direktīvām 89/48/EEC un 92/51/EEC kā arī t.s. sektoru direktīvām par ārsta, zobārsta, farmaceita, vispārējās prakses māsas, vecmātes, veterināra, arhitekta un jurista profesijām, vienā ES dalībvalstī atzīts profesionālis jau tagad var darboties arī jebkurā citā ES dalībvalstī. Iespējamās "Eiropas akreditācijas" ieviešana faktiski būtu pretrunā ar šīm direktīvām, jo tā veido jaunu - "Eiropas" atzīšanas līmeni virs nacionālā un tādēļ tās ieviešana ierobežotu ES pilsoņu tiesības uz profesionālu darbību citās ES dalībvalstīs.

Projekta autoru sagatavotajā dokumentā pieminētā grādu salīdzināmība un ar to saistītie komentāri savukārt liecināja par vēlmi diplomu atzīšanā atgriezties pie rūpīgas programmu satura salīdzināšanas. Tas savukārt būtu liels solis atpakaļ no Lisabonas konvencijas un ES Vispārējās atzīšanas sistēmas direktīvām, kuras paredz "atzīšanu, ja nav uzrādāmas būtiskas atšķirības". Kā izrādījās, projekta realizētāji vai nu projektam atvēlētā ļoti īsā laika dēļ (2000. gada septembris- 2001. gada janvāra beigās), vai arī aiz diplomatzīšanas dokumentu nezināšanas (kuru tie semināra laikā strādājot darba grupā godīgi atzina), šim aspektam vispār nebija pievērsuši uzmanību, tādēļ pasākums visumā noritēja ne visai pamatotu apgalvojumu izteikšanas, neskaidro jautājumu skaidrošanas un protestu gaisotnē.

Ar prieku varēja konstatēt to, cik loģiski un pārdomāti bija formulēti Eiropas nacionālo studentu asociāciju apvienības ESIB pārstāvju izteiktais Eiropas studentu viedoklis, kurš balstījās uz dziļu un pamatotu analīzi un izpratni. Izrādās, studentiem pietiek pacietības izlasīt dokumentus pārsniedzot apdomāt Eiropā notiekošo.

Projektam par labu tomēr jāatzīmē sekojošais. Jāņem vērā, ka Eiropa sajūt asu konkurenci no Amerikas augstskolu puses, kuras pasaules tirgū lepojas ar to, ka tās ir akreditētas. Āzijas vai Āfrikas tirgos zīmoga "akreditēts" trūkums samazina augstskolas konkurētspēju. ASV akreditācijas iestādes jau tagad sāku piedāvāt Eiropas augstskolām iespēju tajās akreditēties un tādējādi iegūt "pasaules" skanējumu, ko dažas Eiropas augstskolas ir jau izmantojušas. Šādā nozīmē Eiropas akreditācijas organizācijai, kura apstiprinātu nelielas daļas Eiropas augstskolu izcila līmeņa kvalitāti, protams, būtu jēga, tikai tas nebūtu jāfinansē no Boloņas procesam atvēlētajiem līdzekļiem.

Akreditācijas projekta nākošais pārbaudes akmens būs Akadēmiskais saiets Salamankā 29-30. martā, kur, apvienojoties Eiropas Universitāšu asociācijai un Eiropas Rektoru padomju konfederācijai, tiks oficiāli izveidota

jaunā Eiropas augstskolu organizācija un, piedaloties plašai Eiropas augstskolu pārstāvniecībai tiks formulēts Eiropas augstskolu viedoklis par Boloņas procesa turpmāko gaitu. Šis viedoklis tālāk tiks nodots Eiropas ministru konferencei par Boloņas procesu, kura notiks maijā Prāgā. Grūti iedomāties, ka doma par akreditācijas elitāro virzienu kā Boloņas procesa sastāvdaļu varētu gūt plašākas augstākās izglītības sabiedrības vai valdību atbalstu, tādēļ paredzams, ka Salamankas akadēmiskajā saietā par akreditācijas tēmu notiks asas diskusijas. Kuluāru sarunās ar Ziemeļvalstu pārstāvjiem tika izteikta doma, ka, ja kopējais process aizies "Eiropas akreditācijas" elitārajā virzienā, Ziemeļvalstu augstskolas varētu meklēt alternatīvu sadarbības formu, kura balstītos uz kvalitātes vērtēšanas iestāžu savstarpējo uzticēšanos. Ja tas tā patiešām notiks, baltiešiem būtu laikus jāpadomā par iespējām iesaistīties šādā sadarbībā.

Diemžēl noslēgumā jāpasaka daži vārdi par Baltijas (ne)līdzdalību. Šo rindiņu autors uz semināru bija uzaicināts kā Eiropas padomes diplomatzīšanas eksperts, tādēļ Latviju faktiski nepārstāvēja. No Latvijas vēl piedalījās S. Kražes kundze (Banku augstskola), kura arī faktiski nepārstāvēja Latviju, bet gan savu augstskolu un Eiropas EURASHE tīklu. No Igaunijas nebija neviena, no Lietuvas - viens privātas augstskolas pārstāvis. Šķiet, ir vērts pārdomāt, kāpēc Baltija Boloņas procesā ir tik neaktīva un kur tas var novest.